

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

© Ненно І.М., 2008

Стаття присвячена питанням оцінки розвитку страховика, розгляду методології та методик оцінювання. Отримані результати щодо оцінки порівнюються на прикладі страхової компанії «ОРАНТА». Пропонується новий підхід до оцінювання розвитку страховика, з урахуванням ризиків його діяльності.

The article is deducted to the issues of the development evaluation of the insurer, to the analysis of the methods and methodologies of this evaluation. The received results of the evaluation are compared on the example of the insurer "ORANTA". The new approach to the development evaluation with the risk monitoring is suggested.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах трансформації вітчизняної економіки українським компаніям доводиться витримувати серйозну конкуренцію на ринку. Завоювання довгострокових конкурентних переваг і формування стратегічного потенціалу страхової компанії повинне бути засновано на реальній оцінці її положення. В зв'язку з цим виникає гостра проблема оцінки рівня її розвитку.

Розвиток страхових компаній є складним багаторівневим процесом. Стратегічне планування цього розвитку повинне спиратися на дані аналізу. Це обумовлює доцільність використання таких методів аналізу, які могли б привнести найбільшу ступінь достовірності, надати інформацію, що дозволить зробити певні висновки, провести прогнозування та розробити план дій щодо забезпечення розвитку страхової компанії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Дослідження фінансового стану та розвитку страхової компанії представляє собою взаємопов'язаний послідовний процес. Для того, щоб оцінити динаміку розвитку окремої страхової компанії необхідно обрати такий метод аналізу, який би дозволяв зробити адекватні висновки та прогнози. Сьогодні серед вчених та практиків вже склалася певна методологія послідовності аналізу та розвитку страхового ринку [1, 2, 3, 4, 5].

Цілі статті. Ціль даної статті полягає в розробці нового підходу до оцінювання розвитку компаній страхового сектора для ефективного фінансового управління розвитком страховика.

Мета дослідження зумовила перелік задач, що підлягають вирішенню для її досягнення. До них відносяться:

- аналіз методологічних засад оцінювання розвитку страховиків;
- порівняння результатів оцінювання показників розвитку;
- формування методу оцінювання розвитку страхової компанії з урахуванням особливостей її функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проаналізуємо фінансовий стан страховика СК «ОРАНТА» за різноманітними методиками та порівняємо їхні результати.

Проведений аналіз за методикою, що пропонується Мурашко О.В. [6] (див. табл.1) показав, що компанія має позитивну динаміку розвитку.

За цією методикою оцінювалося співвідношення розміру власних коштів й страхових резервів, статутного капіталу і мінімального розміру статутного капіталу, рівень загальної дохідності (рентабельність), рівень дохідності інвестиційних вкладень (розміщення страхових резервів), рівень перестраховання. При оцінці розміру власних коштів будемо аналізувати рівень перевищення статутного капіталу до визначеного законодавчо та співвідношення статутного капіталу та розміру вільних ресурсів.

Таблиця 1

Показники оцінювання розвитку СК «ОРАНТА» за методикою Мурашка О.В.

№	Показники	2005р.	2006р.	2007р.	Темп росту, 2005-2006рр.	Темп росту, 2006-2007рр.
1	Співвідношення страхових резервів та власного капіталу	0,65	0,85	0,99	130,24	115,54
2	Співвідношення статутного капіталу та мінімального розміру статутного капіталу	6,87	6,87	6,87	100,00	100,00
3	Рівень загальної дохідності, %	1,91	2,39	0,57	125,18	23,85
4	Коефіцієнт доходу від інвестицій	1,46	1,83	2,26	124,98	123,85
5	Рівень перестраховання, %	8,08	6,60	8,14	81,68	123,33

Як видно з даних табл. 1 у страховій компанії власний капітал перевищує розміри страхових резервів. Причому це перевищення коливається. По СК «ОРАНТА» спостерігається стійка тенденція до збільшення розмірів страхових резервів, Ця компанія збільшила співвідношення страхових резервів та власного капіталу з 0,65 у 2005р. до 0,99 у 2007р.

В Україні існує ряд видань, що публікують ренкінги страховиків. Системи ренкінгу, які проводить в Український науково-дослідницький інститут «Права та економічних досліджень», видавник «Страхової справи» та «Insurance TOP», а також ренкінг, що проводиться в рамках проекту ТОП 100 є найбільш повними.

Ренкінг «Insurance TOP» містить повнішу підборку щоквартальних показників діяльності ризикових страхових компаній України (страхування інше, ніж страхування життя) за період з 2002р. по основних показниках і по видах страхування (див табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові показники страхових компаній за даними ренкінгу «Insurance TOP».

Назва компанії	Рейтинг за позицією		Співвідношення страхових резервів та власного капіталу			Перевищення мінімального розміру статутного капіталу, 2007р.
	Власний капітал, 2007р.	Страхові резерви, 2007р.	2005р.	2006р.	2007р.	
СК «ОРАНТА»	7	3	0,65	0,85	0,99	6,87

Дані таблиці 2. свідчать, що у страховій компанії СК«ОРАНТА» високий рейтинг за позицією «Власний капітал», ця компанія проводить політику розширення страхового поля та розвитку страхової діяльності. Так, якщо за рівнем сформованих страхових резервів у 2005р. компанія займала у рейтингу 5-те місце, то у 2007р. – 3 місце; співвідношення страхових резервів та власного капіталу постійно зростає з 0,65 у 2005р. до 0,99 у 2007р.; співвідношення

сплаченого статутного фонду та вільних резервів у 2007р. складає 0,19, а частка власного капіталу у валюті балансу за той самий період становить 42,7%.

Для більш поглибленого з'ясування рівня фінансового потенціалу розвитку необхідним є аналіз рівня загальної дохідності та рівня дохідності інвестиційної.

По СК «ОРАНТА» спостерігається цікава ситуація. Так, дохідність СК «ОРАНТА» падає від 2,4% у 2006р. до 0,6% у 2007р., при цьому інвестиційна дохідність підвищується. (див. рис.1, 2) (

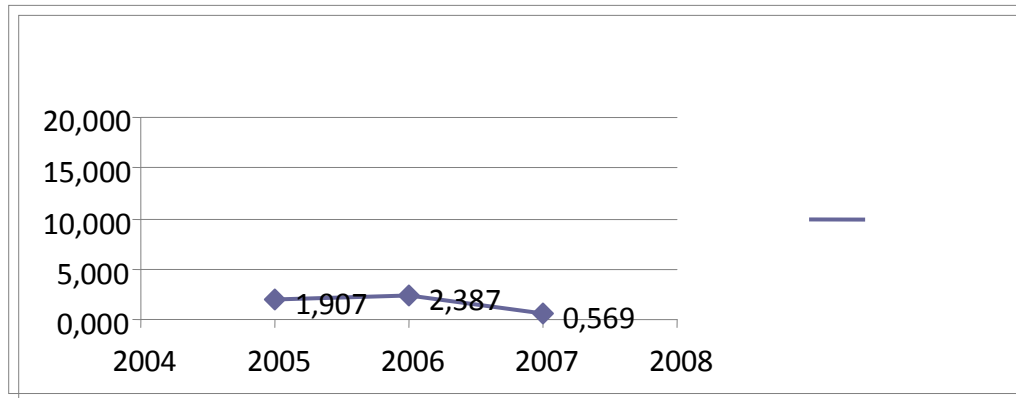

Рис. 1. Рівень загальної дохідності СК «ОРАНТА», %.

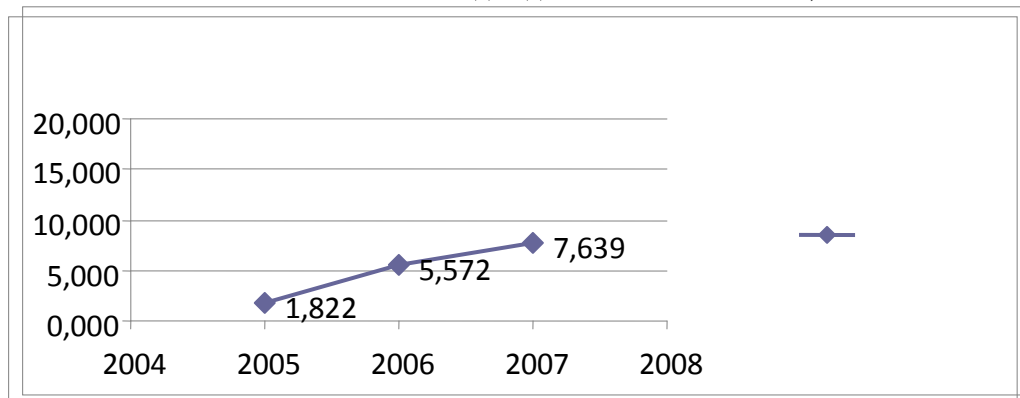

Рис. 2 Рівень інвестиційної дохідності СК «Оранта», %.

Ми можемо констатувати, що в компанії проваджується не тільки політика розвитку (розширення страхового поля), але й політика управління інвестиційними ресурсами, що відповідає тенденціям світової страхової практики. Внаслідок цього ці компанії мають більше шансів на виживання у конкурентному середовищі, але важливо, щоб це спричиняло шкоди страховій дохідності зокрема.

Певним чином про фінансову стійкість та надійність свідчить рівень перестраховування. За даними табл. 3 можна відзначити, що рівень перестраховування у СК «ОРАНТА» становить близько 8%, такий показник є невисоким. За загальноприйнятим положенням, високий рівень перестраховування – це високий ступінь надійності, платоспроможності. Але при цьому не враховується, що передані у перестраховування премії – це втрачений інвестиційний ресурс, майбутній дохід та фінансовий потенціал для розвитку.

Таблиця 3

Динаміка рівня перестраховування, %.

Назва показника	2005р.	2006р.	2007р.
Рівень перестраховування, %	8,08	6,60	8,14
Результати тестів раннього попередження	2,45	2,63	2,27

За всіма наведеними складовими фінансової стійкості (співвідношенням власного капіталу та страхових резервів, рівнем дохідності, рівнем перестраховування, фактичним запасом платоспроможності), за методикою Мурашко О.В. компанія може вважатися як така, що характеризується добрим станом. Проте, проведений поглиблений аналіз довів, що у компанії існують більш глибокі проблеми їхнього подальшого функціонування, а саме підвищення загальної дохідності та дохідності страхової діяльності. Крім того, наведена методика не дозволяє оцінити фінансовий потенціал окремої компанії, а оцінювання наведених показників можливо зробити тільки шляхом певного угруповання страхових компаній та їхнього порівняння усередині групи.

Певний інтерес для дослідження має застосування тестів раннього попередження, що використовується Держфінпослуг України для оцінювання фінансового стану страховика та використання його показника фінансової стійкості.

Дані, отримані за результатами розрахунків за тестами раннього попередження, свідчать що СК «ОРАНТА» має задовільний рівень фінансової стійкості, в неї відсутні серйозні проблеми, а фінансові показники знаходяться на середньому рівні.

Для з'ясування рівня ефективності діяльності страховика пропонується використати підхід Александрової М.М. [7] у порівнянні із коефіцієнтом фінансового потенціалу за методикою, що пропонує Нікуліна Н.Н. [8]. Дані зведені у табл. 4.

Таблиця 4

Оцінка розвитку СК «ОРАНТА» за методиками Александрової М.М. та Нікуліної Н.Н.

№	Показники	2005р.	2006р.	2007р.	Темп росту, 2005-2006рр.	Темп росту, 2006-2007рр.
1	Фактичний запас платоспроможності	159808,3	161654,7	283216,8	101,16	175,20
2	Коефіцієнт доходу від інвестицій	21,25%	19,86%	10,82%	93,45	54,45
3	Показник фінансової стійкості	0,013	0,015	0,005	117,54	29,33
4	Рівень достатності покриття власними коштами	-58,92%	-66,09%	-58,87%	112,17	89,07
5	Коефіцієнт фінансового потенціалу	0,75	0,69	0,87	92,41	125,03
6	Фактичний запас платоспроможності	159808,3	161654,7	283216,8	101,16	175,20
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	1,2364	1,2732	1,2954	102,98	101,74
8	Рівень достатності покриття власними коштами	-58,92%	-66,09%	-58,87%	112,17	89,07
9	Динаміка обсягів прибутку від страхової діяльності	16720,70	16665,80	5659,30	99,67	33,96
10	Співвідношення прибутку від страхової та інвестиційної діяльності	8,59	2,10	0,27	24,38	12,92

Фактичний запас платоспроможності перевищує нормативне значення, тобто можна вважати, що компанія є фінансово стійкою. За показником фінансової стійкості страхова компанія не може вважатися фінансово стійкою, йде зниження показника. Також по страховій компанії йде поступове зменшення прибутку на 2% у 2006р. порівняно з 2007р.

Прибуток від інвестиційної діяльності перевищує прибуток від страхової діяльності: по страховій компанії СК «ОРАНТА» - на 73%. Зрозуміло, завдяки цьому компанія має більше перспектив розвитку, її доходи диверсифіковані, вона є активним учасником фінансового ринку, її діяльність з управління фінансовими ресурсами у більшій мірі відповідає європейським стандартам.

Проте, ключовим питанням перспектив роботи компанії на ринку стає питання фінансового управління її розвитком. Фінансове управління потребує показника, який би у своїй основі приймав до уваги фінансову, страхову та інвестиційну діяльність компанії, і в той самий час розглядав її у динаміці. Піратовський Г.В. пропонує формування напрямів оцінювання

страховика, як фінансовий, інвестиційний та страховий [9]. Пропонується розрахунок такого показника за СК «ОРАНТА» у табл.5.

Таблиця 5

Оцінювання розвитку СК «ОРАНТА»

№	Показники	2006р.	2007р.
1	Показник розвитку страхової діяльності	342,76	44,13
2	Показник розвитку інвестиційної діяльності	669,10	683,96
3	Показник розвитку фінансової діяльності	137,23	-60,44
4	Сукупний показник розвитку	1149,09	667,65

Чим більше сукупний показник, тим кращий розвиток суб'єкта страхового підприємства, тим більший потенціал його розвитку.

Додатковим елементом при аналізі фінансової стійкості страхової компанії є виявлення точки фінансової рівноваги, запропонованої Грачовим О.В.[10], що дозволяє судити щодо джерел для покриття зобов'язань страховика для сьогодення та майбутнього.

Таким чином, умовою чистого кредитування виступає превалювання власних фінансових активів (В Ф А) у обсязі власного капіталу (В К), що говорить про стійке фінансове становище підприємства. Власні фінансові активи ВФА можна зі впевненістю інвестувати в основні кошти, будівництво, цінні папери, банківські депозити, і т.і., при цьому усі не фінансові активи (Н Ф А) є власними а весь залучений капітал (З К) представлений у фінансових активах (Ф А):

$$В К = В Ф А + Н Ф А \quad (2)$$

$$Ф А = В Ф А + З К \quad (3)$$

Рівновага, в свою чергу, означає, що усі не фінансові активи (НФА) є власними, а фінансові активи ФА – залученими:

$$В К = Н Ф А \quad (4)$$

$$Ф А = З К \quad (5)$$

Таким чином, розрахунок індикатора фінансової стійкості на основі формули фінансового капіталу дозволяє спочатку виявити точку фінансової рівноваги, потім за знаком індикатору судити щодо стійкості чи нестійкості даної компанії, а кількісне значення даного параметру визначає запас стійкості чи недостачу власних коштів (див. табл.6, рис.3).

Таблиця 6

Координати точки фінансової рівноваги СК «ОРАНТА».

Назва компанії	Фінансовий капітал, тис. грн..					
	2005р.		2006р.		2007р.	
	ВК-НФА	ФА-ЗК	ВК-НФА	ФА-ЗК	ВК-НФА	ФА-ЗК
ОРАНТА	-44228,4	-24522,0	-48373,3	-14976,2	-158610,2	-76712,9

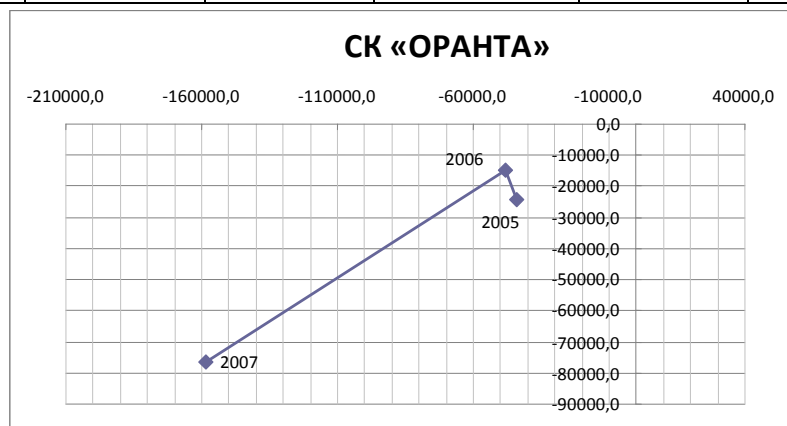

Рис. 3. Точка суперстійкості СК «Оранта», 2005 – 2007рр., тис. грн.

На протязі трьох років в страховій компанії «ОРАНТА» відмінність як між власним капіталом та не фінансовими активами, так й між фінансовими активами та залученим капіталом була нижче нуля. Негативний фінансовий капітал говорив про нестачу власних коштів та наявність необхідності залучення коштів для фінансування стратегії розвитку страхової компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Узагальнюючи результати, що були отримані за різними методиками оцінювання фінансового стану страхової компанії «ОРАНТА», можна зробити висновок, що жодна з методик не дає адекватної оцінки діяльності страхової організації, не враховує ти чи інші особливості страховика та потребує доопрацювання.

У різних методах оцінювання розвитку страховиків використовуються різні групи коефіцієнтів. Використання тільки якогось одного методу не дає повного уявлення про рівень розвитку компанії. Тому необхідно використовувати комплексний підхід, в основі якого лежить інтегральне оцінювання зміни ключових показників розвитку у комплексі з експертною оцінкою ризиків.

Проаналізувавши ряд методик оцінювання розвитку, автор вважає за доцільне додати важливу складову аналізу – облік оцінки ризиків страхової компанії, оскільки ризики і є чинником впливу на її перспективний розвиток та фінансовий стан.

Тобто, перспективи подальших досліджень можуть бути виражені у формування методики оцінювання страховика, яка б обліковувала ризики його діяльності. Це можливо через проведення так званої ризик - експозиції, а саме, оцінювання вірогідності реалізації ризику, його величини і значущості цього ризику шляхом поєднання статистичного та експертного підходу до оцінки. Пропонується за основи використати класифікацію ризиків страховика згідно з європейським законодавством [11] по групах: технічні, нетехнічні та інвестиційні ризики страховика.

Методологія ризик-експозиції має наступний вигляд: проводиться оцінка ризиків страхової компанії, які розбиті на три групи: технічні, інвестиційні і нетехнічні ризики. Банк експертів для оцінки набору показників страхових компаній повинен складатися з представників трьох груп – керівників вищого, середнього і операційного рівня. Може бути також утворена додаткова група з представників посередників страхового ринку - брокерів і агентів страховика;

Ризики оцінюються по їх значущості, величині і вірогідності реалізації.

Таким чином, для фінансового управління розвитком страховика невід'ємним елементом стає оцінка поточного стану та прогнозування розвитку страховика з використанням ризик-експозиції. Для цієї мети проводиться:

- 1) статистичне оцінювання інтегрального показнику розвитку страховика;
- 2) експертне оцінювання вірогідності настання ризикових подій в розрізі технічних, нетехнічних та інвестиційних ризиків страховика;
- 3) прогнозування розміру збитку від настання ризикових подій (оптимістичне, песимістичне, реалістичне);
- 4) побудова моделі ризику, що відображає в аналітичній або алгоритмічній формі взаємозв'язок вказаних показників і що враховує основні характеристики і параметри складових частин реалізації проекту і особливості проведення з ними робіт в рамках виконання даного проекту;
- 5) оцінювання за допомогою моделі коливань інтегрального показника розвитку страхової компанії.

---

1 Базилевич В.Д. *Страховий ринок України*. – К.: Знання, КОО, 1998;

2 Внукова Н.М., Прудкий А. *Оценка эффективности страхового предпринимательства в Украине // Страховые услуги*. – 2000. - №7 – 8. – с. 30 – 32.

3 Піратовський Г.Л. *Страховий бізнес: управління розвитком: Монографія*. – К.: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2006. – 254с.

4 Кургин Е.А. *Страховий менеджмент: управління діяльністю страхової компанії*. – М.: Росконсульт, 2005. – 304с.

-
- 5 Куликов С.В. Финансовый анализ страховых организаций. – М.: ФЕНИКС, 2006. – 204с.
- 6 Страхування: Підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. Осадець С.С., - К. КНЕУ, 1998.-528с.
- 7 Александрова М.М. Страхування: навчально-методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 208с.
- 8 Никулина Н.Н., Березина С.В, Финансовый менеджмент страховой организации: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2008. – 431с.
- 9 Піратовський Г.Л. Страховий бізнес: управління розвитком: Монографія. – К.: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2006. – 254с.
- 10 Грачев А.В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия: Учебно-практическое пособие. – М.: Финпресс, 2002.
- 11 Кузнецова Н.П., Чернова Г.В. Европейское страховое законодательство: оценка платежеспособности страховых компаний по рисковым видам страхования. – СПб., 2000.